

Adalékok egy magyar (demokrata) polgár portréjához

Antall József országgyűlési beszédei, 1990–1993

ATHENAEUM NYOMDA

E SZERÉNY munka fő célja a tiszteltetés és a tanúságtétel dr. Antall József (1932–1993), a III. Magyar Köztársaság szabadon választott Országgyűlése bizalmából e hivatali viselő első miniszterelnöke munkásságának, szellemiségének – kezdi Pálmány Béla, a néhai miniszterelnök negyvenkilenc jelentősebb országgyűlési felszólalását tartalmazó kötet szerkesztői előszavát. A történelmi tanulmányok és politikai beszédek, interjúk válogatott kiadása után (*Modell és valóság I–II., Athenaeum Nyomda Rt.*) e kötet kiadása tette teljességében hozzáférhetővé Antall József életművének írásba foglalható részét.

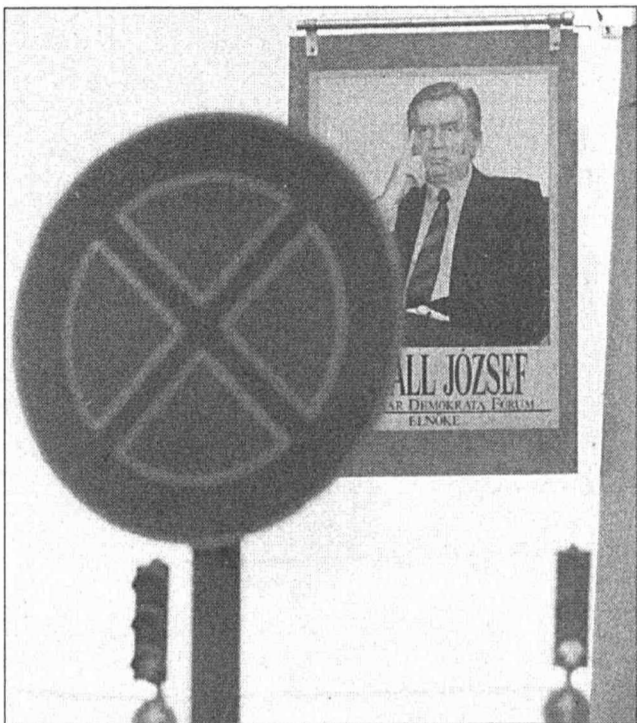
Vajon hányan és kik vásárolják majd meg e kötetet? Hányan és kik helyezik „csupán” tiszteletük jeléül polcaikra, hányan és kik fogják forgatni is lapjait? Valószínűleg megkerülhetetlen forrás lesz e könyv az átmenet korszakát vizsgáló, kutató politológusok, történészek számára – s mennél inkább haladunk majd előre az időben, annál inkább valószínű, hogy ajánlott vagy éppen kötelező olvasmány lesz a jövő politológusai, történészei és történelemtanárai számára. S talán egyszer – miként a majdani politikai szerepvállalásra készülő orvos-történész számára Eötvös vagy Churchill munkái – úgy lesz a jövő politikusai számára e kötet a felkészülés egy állomása.

Az első szabadon választott Országgyűlés történetének szinte minden lényeges mozzanata, vitája, konfliktusa visszaidézhető e beszédek által, a kormányprogram vitájától kezdve az alkotmánymódosításon, a Varsói Szerződés felfüggetlésén, a jugoszláviai fegyverreladási ügyön, a Csurka-tanulmány parlamenti fogadtatásán át az ukrán–magyar alapszerződésig. Egy gyakorló politikus számára – aki részese lehetett e diskurzusnak – némi nosztalgizálásra is lehetőséget ad beleolvasgatni a szövegű jegyzőkönyvi kivonatokba. A vesztélyesen felgyorsult időben már nagyon távolinak tűnnek az éppen hogy magunk mögött hagyott cik-

lus földhözragadságokban is fel-emelő vagy éppen fennköltségükben is kisszerű vitái. A nyomasztó mából visszatekintve egyszerűben vonzóznak tetszik „forradalmi” illúzióink korszaka. Legalább volt négy szép, felszabadult évünk...

történelmi átalakítására irányuló stratégia és saját liberális alapállása összekötötte vele.

A politikai élet szereplői, ha akarták volna, sem kerülhették meg, hogy naponta ne minősítsék – pártállásuk és vérmérsékletük

FOTÓ: BOROS JENŐ

A nosztalgizálás mellett azonban természetesen az önmagunkkal való szembesülésre is készlet e kötet: vajon hol hibáztunk, hol kellett volna másként csinálnunk, hol rontottuk el – együtt vagy külön-külön? Vajon ment-e a viták által elébbre az ország?

S – nem utolsósorban – összevethetjük a néhai miniszterelnökről évek során kialakult képünket azzal a képpel, melyet az országgyűlési jegyzőkönyvekben rögzített felszólalásokból kiolvashatunk. Ki volt ő valójában? Ki volt ő Magyarországon és a nemzet számára? Ki volt Antall József számunkra – politikai szövetségesei és ellenfelei számára? S ki volt Antall József számunkra – fiatal demokrata politikusok számára?

Beszédeit olvasva imponáló, ahogyan politikusként otthon mozog a történelemben. Nemcsak a magyar liberalizmus fénykorának politikus elődei – Széchenyi, Kosuth, Deák, Eötvös – vagy a két világháború közötti kor államférfiúi – Teleki, Eckhardt, Bajcsy-Zsilinszky, Kovács Béla – nemcsak Bibó, de az európai politika nagyjai – Churchillől Adenauerig – is a „beszélgetőpartnerei” közé tartoztak. Beszédei tele vannak történelmi tárgyú utalásokkal, s mindez nem csupán „szakmai ártalom”. A történelmet tudatosan megélt családban nőtt fel – melynek privát emlékezete a cári csapatok 1849-i váci bevonulását is megőrizte. Számára történelem és politika szoros egységben létezett. Személyében képviselte a magyar történelem progresszív erőinek folyamatoságát, s már-már heroikus erőfeszítéseket tett, hogy – lélekben tizenötmillió magyar miniszterelnökeként – nemzeti léptékben is átélethetővé tegye e történelmi kontinuitást. A generációk között létrejött kommunikációs nehézségeket érzékelve már a kormányprogram vitájában figyelmeztet: „...akkor tudjuk ezt az országot, ha ki tudjuk emelni ebből a válságból, ha fiatalok és öregek együttesen képesek erre.” A megélt történelmi élmények különbözősége, valamint a kormány-ellenzék hátrávonat nem választotta el annyira saját gyermekeinek generációjától, mint amennyire az ország

szert, helyhez és időhöz kötött érvénnyel – Antall József miniszterelnöki tevékenységét. Voltak, akiket magával ragadott karizmája, voltak, akik bírálták, voltak, akik hivatkoztak rá; s voltak – jóval kevesebben –, akik megértették. Voltak, akik nem tudták leplezni ingerültségüket, melyet a miniszterelnök személyiségének kihívása jelentett számukra. A néha körülményesnek ható mondatfűzéseiben is átható műveltség és intelligencia, a maga és közössége értékeiben való meggyőződésére támaszkodó hivatástudata, mélyen humanista és demokratikus elkötelezettsége sokakban riadalmat kelte bizonyították egy már-már kihaltak tűnő emberfajta létezését. Azt, hogy lehet valaki magyarként is fehérek között európai.

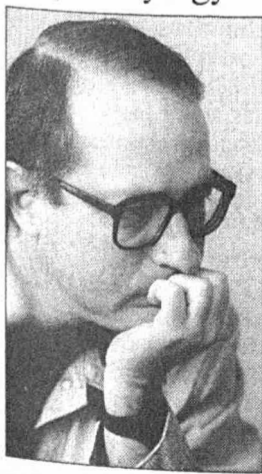
Tragikusan korai halála ma még túlságosan közeli ahhoz, hogy „tárgyilagosan” lehetne vizsgálni Antall József miniszterelnöki tevékenységét; egyszerűsmdn ahhoz is, hogy személyisége beépülhessen abba a „nemzeti mitológiába”, melynek szerepét, jelentőségét egy nép életében, egészséges nemzeti öntudatának fenntartásában – több, e kötetben szereplő beszéde tanúsága szerint is – oly fontosnak ítélte.

Antall József április 8-án lenne hatvanhárom éves.

KÖVÉR LÁSZLÓ

MIT ír?

Spiró György

FOTÓ: TEKNÓS MIKLÓS

Egy éve dolgozom egy Shakespeare-tanulmányon, amelyik most már könyvvé dagad, de még mindig írom. Ezenkívül írok egy Csehov-tanulmányt, valamint egyrészt esszéket, a mai színházi helyzetről, másrészt az elmúlt húsz év magyar színházáról; s mindenféle darabötlek járnak a fejemben.